

ESEJ

Přezdívková a posměšná jména

Autor: Martin Šlat

ÚVOD

Přezdívková a posměšná jména nejsou neznámou doménou, se kterou by se každý z nás, v určité fázi svého života, alespoň jednou nesetkal. Nezáleží na tom, zdali v různých vzdělávacích institucích, osobním nebo pracovním životě, filmech či literatuře nebo dnes populárním internetu. Tyto nálepky neodmyslitelně patří k životu a každý je vnímá trochu jinak.

Za vznikem přezdívkových a posměšných jmen převážně stojí lidé z blízkého okolí pojmenované osoby nebo objektu. U osob nejčastěji okruh blízkých přátel nebo známých, na internetu anonymní uživatelé v určité komunitě, kde mohou sdílet a reagovat na názory druhých (sociální sítě, blogy, různé chatovací weby a nástroje). S rozmachem moderních technologií: počítačů, mobilů a online videoher však vzniká nová éra přezdívek, která je uživatelům internetu známá jako tzv. „nickname“, což odpovídá českému výrazu přezdívka, v dnešní době ho však nahrazuje výraz uživatelské jméno.

Proč si lidé dostávají přezdívky a posměšná jména? Z mnoha rozličných důvodů, například:

1. Z křestních jmen

Nad těmito příklady nemusím přemýšlet dlouho. Můj nejlepší kamarád z dětství se jmenoval Pavel, ale nikdo mu neřekl jinak než Pájo (Pája). Na základní škole se mnou do třídy chodil chlapec s jménem Vladislav, ale nikdo mu neřekl jinak než Láďa, což je dost časté pojmenování pro nositele tohoto jména. Podobně na tom je i kolega z našeho bakalářského oboru na vysoké škole Přemysl. Jen málokdo jej osloví tímto jménem, velmi časté je oslovení Přemo (Přéma). Kolegyně se jmény Denisa zase oslovujeme Dendo (Denda). Jedná se o ekonomii a nahrazení dlouhých či zastaralých jmen.

Kačena – ze jména Kateřina. **Sab** – od jména Sabina, mělo jít o mužskou variantu. **Anýz** – od jména Anna, matka na dívku volala „Anýzku“.

2. Z příjmení

Podobně na tom jsou i některá příjmení. Matčina nejlepší kamarádka, jejíž příjmení je Kelichová, všichni oslovovali Keliško (Keliška), což zajisté zdědí i její dcery. Spolužačka ze střední školy zase byla Fijalka, poněvadž si můžeme domyslet, že její příjmení je Fialová, kde spíš jde o připodobnění s květinou. Stejným příkladem je i kolegyně Heřmánková, které spolužáci na střední říkali Heřmánku. Kolegyni Babuliakovou zase nikdo neosloví jinak než Babu, přičemž jde opět o zkrácení.

Racek – od příjmení Racková. **Houba** – od příjmení Houbová. **Čmelda** – od příjmení Čmeldová. **Hrnc** – od příjmení Hrnčířová. **Kiri** – od příjmení Kiričenko, ale motivována

stejnojmenným sýrem. **Paleták** – od příjmení Paletta. **Vlčice, Vlčáček** – od příjmení Vlčková. **Piňďa** – od příjmení Pintíř. **Hrb** – od příjmení Hrbková

3. Podobnosti (vzhled, vlastnosti, rysy atp.)

Barevnej – chlapec, který nosil různobarevné oblečení. Slovo samo o sobě má hanlivý význam (rasistické). **Prcek** – většinou osoba malého vzrůstu. Takto může být osloven každý z nás, pokud zrovna nejsme nejvyšší osoba v okolí. **Čarodějnice** – takto oslovíme ženu nevábného vzhledu nebo chování připodobňující se magickým bytostem z pohádek, které už nejsou jen ošklivé a zlé jedubaby. **Mortýša** – slečna dostala tuto přezdívku, neboť si její spolužáci nemohli vzpomenout, jak se vlastně jmenuje. Zřejmě se podobala postavě z filmu Addamsova rodina, s čímž se pojí i druhá přezdívka **Sněhulienka** – bledá pleť. **Křivochodka** – podle křivých zad. **Mauglí** – podoba se vlasy. **Wikipedie, Encyklopedie** – dle výborných výsledků ve třídě. **Chameleon** – měnící barvu: červenající se, zelenající se, bledá. **Candy** – závislost na sladkém. Jde o anglické slovo, které v překladu znamená: *sladkost(i), cukrovinky, bonbón(y)*. **Fiona a Rajče** – vlasy. V prvním případě jde o postavu ze Shreka, v druhém pak o barvu, kterou postava i rajče sdílí. **Rovnátko** – pro nositele fixních rovnátek. **Skřítek, Trpaslík, Maličká/ý, Špunt, Liliput** – výška viz Prcek. **Ocelová kráva** – dívka nosila korzet. **Rugbista** – široká ramena, znak sportovce hrajícího rugby. **Medvěd** – nadměrně ochlupený lidský jedinec. **Šípková Růženka** – spící do odpoledne. **Ken** – vzhledová podobnost s panenkou. **Bubla** – nabubřelý kolega v práci. **Titanik, Tlouštík, Tlačěnka, Buřtík, Buldozér, Búček, Špekoun, Planeta, Prasnice, Pigi, Hrošice, Mamut, Koule, Cvalda** – postavou rozměrnější člověk. **Ušák** – velké a odstáté uši. **Nšo-či** – vlasy v copech, připomínající postavu z Vinetua. **Mrtvola** – barva a kruhy pod očima. **Veverka** – podobnost zubů. **Smrtka** – označení spolužačky bez make-upu a její celkovou bledost. **Drahouš** – z oslovení „drahý“. **Květák** – vlasy. **Lepidlo** – osoba, kterou nelze setřást. **Pupík** – označení člověka s vystouplým břichem. **Smrad'och** – někdo, kdo zapáchá. **Dračice, Sedmihlavá saň** – chování. **Chrt** – vyzáblá postava. **Sůvička** – způsob, kterým osoba hledí je připodobněn k sovímu pohledu. **Mafián** – styl oblékání. **Příšera** – označení pro někoho, kdo vzhledově nevypadá dobře, spíše naopak (např. dívka bez make-upu). **Brejloun** – označení pro někoho, kdo nosí brýle. **Ninja** – vlastní černé kimono. **Domina** – styl oblékání, popřípadě chování. **Matrix** – označení pro učitele informatiky.

4. Za určitých okolností

Švestička – dívka si omylem sedla na švestky, což pobavilo spolužáky. **Zelená** – přítel si nechtěl dívku uložit do telefonu dívku pod jejím jménem, proto si ji uložil jako **Zelenoočko**

– barva očí, ale v SMS zprávách ji oslovoval Zelená. **Modrý** – reakce přítelkyně. Odkazující na český film Chobotničky z druhého patra. **Ozembouch** – v situaci, kdy známí zjistili, že trpí epileptickými záchvaty. **Želva ninja** – záliba v želvách a chtíč nositele po přezdívce s tímto tvorem. **Smrduť dech** – zanedbáním ústní hygieny. **Upír** – kousla spolužáka při rvačce do ruky. **Pískle** – při výletě začaly pískat gumové podrážky. **Pavouk** – označení chlapce, který měl dlouhé ruce a v tanečních vyhlížel děvčata. **Rýžožrout** – častá konzumace rýže ve svém okolí. **Hanyka** – špatná výslovnost jména „Lenka“ v dětství kamarádem. **Polomáčenka** – černošská kamarádka tak označila svou kamarádku, která se opálila do stejného odstínu kůže, posléze začala blednout. **Rádiovka** – ráda upozorňovala na chyby druhých, proto jí říkali, že je „Chytrá jak rádio“. **Petra Plašan** – dotyčná měla tisíce dotazů za hodinu a stresovala se, čímž dokázala nakazit své okolí. **Kozatka nábožná** – dívka s velkým poprsím, která si pořídila fotku, kde navíc předváděla, že se modlí. **Selík** – mladší bratr objevil slovo a začal takto přezdívat sestře. **Atomovka** – časté výbuchy vzteku ve třídě, častým důvodem dívčino příjmení, které znělo jako když patří jednomu spolužákovi (Adamová). **Nula** – vyučující zkomolil dívčino jméno a místo „Nelo, pojď k tabuli.“ řekl „Nulo, ...“, čímž se přezdívka ujala. **Říman** – neobvyklý zájem o starý Řím. **Šůša** – kromě sušenek nic jiného u tety nejedla.

Pro výše zmíněná přezdívková a posměšná jména viz bod 1. – 4. jsem z menší části vycházel z vlastních zkušeností, ale hlavním zdrojem informací mi byl internetový formulář, který jsem pro tuto esej vytvořil a slouží jako hlavní pramen (odlišeno modrou barvou). Ze všech odpovědí jsem vybral pouze přezdívky a posměšná jména, která na mě působila věrohodně nebo jsem je za ně považoval a chápal jejich vznik.

Celkově mi odpovědělo 79,2 % žen, 19,2 % mužů a zbývající procento ostatní.

Pouze 1,5 % dotazovaných odpovědělo, že doposud neměli přezdívkové a posměšné jméno. Jen 10 % byla dáno posměšné jméno, zatímco přezdívku dostalo 43,1 % a zkušenost s obojím má 45,4 % dotazovaných. Tyto přezdívky nebo posměšná jména získali: spolužáků (105), přátel (69), členů rodiny (36), známých (18), v jiných případech (15) nebo kolegů v práci (9).

Poznámka: V závorkách počet respondentů, možnost označení více odpovědí.

Za svou přezdívku nebo posměšné jméno se nestydí 61,2 % dotazovaných. Zbývající procenta ano, ale musíme vycházet z předpokladu, že jich většina má na mysli posměšné jméno.

V otázce na opačný případ, zdali někomu dali přezdívku nebo posměšné jméno odpovědělo Ne pouze 32,3 % dotazovaných, obojí 25,4 %, přezdívek pak 36,9 % a nejméně posměšných jmen, a to 5,4 %.

Nejvíce se s přezdívkovými nebo posměšnými jmény setkávají respondenti ve svém okolí (117), poté na internetu (86), ve filmech (82), v literatuře (77) nebo v jiných případech (2).

5. Internet

Internet je místem, kde se to přezdívkami jenom hemží. Sám mám svou přezdívku, která zní Killerssik, posléze KillerssikCZ. Vytvořil jsem ji sám, ze slova Killer (zabiják) + ms (mé iniciály) + ik (koncovku pro lepší výslovnost) + CZ (zkratka pro lidi žijící na území České republiky). Tu používám nejčastěji ve virtuálním světě pro hry, ale také ji používám pro psaní článků na svém blogu, kde nepíšu pod svým jménem. V tomto okamžiku se může stát i pseudonymem, ačkoliv pro mě jím není.

Nemusíme chodit moc daleko, abychom našli další várku přezdívek. Dnes tak populární server YouTube.com je plný těchto přezdívek, které si dávají její uživatelé, kteří se mohou stát i známými a můžeme je považovat za celebrity, například: Zachy, Hoggy, Molly (v knize), (svět podle) Merillie, Stylewithme, Datel, Gamer, Naprostoretardovaný, Metadon, Crafák, Gogo, Fallenka, Stejk, Sterakdary, Ati a mnohem více.

V blogerském světě můžeme narazit na: Poslednipanna, Frogos, Kristeen, Antea, Hermator, Daysy...

Poznámka: Nalezení namátkově ve Facebook skupině Blogeri a blogerky, kde lidé píšící svůj blog postojí články.

Na internetových portálech zabývajícími se herním průmyslem zase: Corvus, Miky, Lazy, Anciabl, Adamstr, Mongos, Zbrojovak...

Poznámka: Nalezení na herním portálu zing.cz

Závěr

Přezdívková a posměšná jména jsou všude kolem nás. Nelze se jim vyhnout a zažije si je většina z nás. Nejčastěji se s nimi setkáváme ve svém okolí a na internetu. Nejčastěji se přezdívky a posměšná jména k něčemu přisuzují: známá osoba, pohádková bytost nebo zvíře. Tím však nevyčerpáváme celou paletu. Některé pak mohou vzniknout zkrácením nebo komolením.

Lidská představitost nezná hranic a přezdívky a posměšná jména jsou a budou doménou našeho života od počátku až do zániku lidstva.